

До спеціалізованої вченої ради К 67.051.02
Херсонського державного університету

ВІДГУК

офіційного опонента

**кандидата педагогічних наук, доцента Гуренкової Ольги Володимирівни
на дисертаційне дослідження Юрженко Альони Юріївни
«ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ СУДНОВИХ МЕХАНІКІВ НА ОСНОВІ
ГЕЙМІФІКОВАНОГО ПІДХОДУ»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.04 — теорія і методика професійної освіти**

Актуальність теми дисертації. Сьогочасне міжнародне законодавство, рухливе транспортне середовище, зростаючий вплив новітніх технологій у процесі цифровізації суспільства, соціально-економічна ситуація в Україні зумовили значні зміни у підготовці та навчанні морських спеціалістів. Рішення зазначених питань вбачають забезпечення конкурентоспроможності випускників на ринку праці. Рецензує дослідження орієнтує на створення нового рівня підготовки фахівця морської галузі з високим рівнем сформованості комунікативної та цифрової компетентностей, що дозволяє вільно використовувати електронні освітні ресурси, до яких належать інформаційні системи, електронні методичні матеріали, курси дистанційного навчання, електронні освітні ігрові ресурси.

Специфіка буття в інформаційному суспільстві зумовлена проблемою зниження мотивації до навчання і перебування курсантів в інтерактивному ігровому просторі. В умовах сьогодення вітчизняними та зарубіжними дослідниками здійснюється немало спроб знайти нові інструменти мотивації осіб, що навчаються, з метою вирішення цієї проблеми. Одним із таких сучасних інструментів мотивації є гейміфікація (використання ігрових практик та механізмів у неігровому контексті для залучення кінцевих користувачів до вирішення проблем). В основі гейміфікованого підходу знаходиться ідея використання ігрових елементів для того, щоб зробити викладання та навчання більш цікавим та ефективним.

Тому дисертаційне дослідження А.Ю.Юрженко, в якому досліджується формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх суднових механіків на основі гейміфікованого підходу, виходячи із Національної стратегії розвитку освіти на період до 2021 року, Закону України «Про вищу освіту» та інших державних і нормативних документів, не викликає сумнівів щодо актуальності і науково-практичної значущості.

Дисертанткою чітко сформульовано мету, об'єкт, предмет, завдання дослідження, наукову новизну, практичне значення одержаних результатів. У відповідності до висунутих завдань побудована логіка дослідження, яка представлена у вигляді трьох розділів – теоретичного, діагностувального та дослідно-експериментального, висновків до кожного розділу, списку використаних джерел до кожного розділу, який складає (209 найменувань, з них 61 – іноземною мовою), додатків. Повний обсяг дисертації становить 310 сторінок, з них основний текст – 230 сторінок. Робота містить 23 таблиці, 127 рисунків. Розділи дисертації логічно завершені, містять висновки, які відповідають змісту та поставленим завданням дослідження.

Обґрунтованість, достовірність і наукова новизна основних наукових положень, сформульованих у дисертації.

Важливо підкреслити, що дисертація є складовою науково-дослідної роботи Херсонської державної морської академії (ХДМА) із впровадження компетентнісного підходу до організації освітнього процесу відповідно до наказу МОН України від 07.10.2014 р. №1148 «Про проведення на базі ХДМА дослідно-експериментальної роботи за темою «Теоретико-методичні засади реалізації компетентнісного підходу в системі ступеневої підготовки фахівців морської галузі». Тему дисертаційної роботи затверджено Вченою радою Херсонського державного університету (протокол №2 від 26.10.2015 р.). Дисертаційне дослідження пов'язано з напрямом наукового дослідження кафедри інноваційних технологій та технічних засобів судноводіння Херсонської державної морської академії «Застосування інноваційних технологій при формуванні професійних

компетентностей майбутніх морських фахівців» (державний реєстраційний номер 0119U102075), у якій автор брав безпосередню участь.

Відзначимо, перш за все, глибокий теоретичний аналіз авторкою дисертаційної роботи наукових джерел з досліджуваної проблематики. Зокрема нею досить детально систематизовано наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених до кожного розділу (с.69-86, с.123-131, с.259-271 дисертаційного дослідження), які дотичні до теми її дисертаційної роботи.

Розкрита авторське бачення та сутність поняття «гейміфікований підхід до опанування англійської мови за професійним спрямуванням» як новітнього методу підвищення ефективності формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх суднових механіків (с.53-54 дисертаційного дослідження).

Важливими показниками щодо визначення рівнів сформованості іншомовної комунікативної компетентності виступили: система мотивів курсантів; усвідомленість ними сутності обраної професії і необхідності формування в процесі навчання іншомовної комунікативної компетентності для успішної професійної діяльності; уміння співвідносити знання з різних предметів та використовувати їх для вирішення практичних завдань; готовність до співпраці; уміння аналізувати інформацію, логічно будувати висловлювання; брати активну участь у вивченні англійської мови за професійним спрямуванням, самоосвіті, саморозвитку (с.111-113 дисертаційного дослідження).

А.Ю.Юрженко визначено структуру іншомовної комунікативної компетентності майбутніх суднових механіків, яку утворюють професійне спрямування, засоби навчання, предмет професійної діяльності, виробничі функції, вимоги роботодавця, навчальне середовище та умови навчання (с.138-141 дисертаційного дослідження).

Позитивної оцінки заслуговує теоретично обґрунтована, розроблена та експериментально перевірена структурна модель формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх суднових механіків, графічно

представлена на Рис. 3.1. Структурна модель формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх суднових механіків па основі гейміфікованого підходу в ІКПС (с.142 дисертаційного дослідження).

Запропонована авторкою модель відповідає низці вимог, що забезпечують її функціонування. Структурна модель формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх суднових механіків дає можливість продемонструвати основні методи та засоби її реалізації в єдиній системі. Модель містить цільовий, нормативний, методологічний, змістовно-структурний, процесуальний та оцінювально-результативний блоки. Структурна модель формування іншомовної комунікативної компетентності у майбутніх суднових механіків будується на компетентнісному, діяльнісному, особистісно-орієнтованому, системному та гейміфікованому підходах, а також використовує загальні та специфічні принципи. До загальних авторка відносить принципи науковості, активності, систематичності та послідовності, наочності (візуалізації), єдності теоретичної та практичної підготовки (принцип дуальної освіти). До специфічних принципів відносяться врахування та розвиток мотивації навчання та ігровий принцип. Структурна модель також містить комплекс традиційних та інноваційних форм та методів; компоненти іншомовної комунікативної компетентності, критерії, показники та рівні їх сформованості (опис впровадження авторської структурної моделі подано на с.140-145 дисертаційного дослідження).

Досить обґрунтованою є позиція авторки про специфіку педагогічних умов, що в контексті дослідження, спираючись на результати аналізу науково-педагогічної літератури та словників, визначено як комплекс внутрішніх та зовнішніх факторів (чинників), що зумовлюють процес формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх суднових механіків та забезпечують найбільш ефективний його перебіг (с.160-162 дисертаційного дослідження). Перша педагогічна умова спрямована на забезпечення позитивної мотивації курсантів до навчальної діяльності у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням. Друга умова спрямована на запровадження

гейміфікованого підходу в іншомовну професійну підготовку майбутніх суднових механіків. Третя педагогічна умова забезпечує впровадження змішаного навчання у процесі викладання «Англійської мови за професійним спрямуванням».

У дисертації розроблено контент інтерактивного електронного авторського навчального курсу з англійської мови за професійним спрямуванням «Maritime English» для майбутніх суднових механіків. Елементи гейміфікованого підходу, які були впроваджені авторкою на курсі, найвність у користувачів аватарів, зображень, які презентують користувачів у грі, приклади авторських гейміфікованих вправ, створені на сайті learningapps та імпортовані на курси за допомогою SCORM пакетів системно подані А.Ю.Юрженко на рис.4.1-4.9 дисертаційного дослідження.

У роботі авторкою здійснена програмно-технічна реалізація авторського курсу, оцінена його ефективність та придатність для вирішення завдань дослідження. Спроектвано методику формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх суднових механіків, яка передбачає три етапи її формування, а саме: нормативний, практичний та результативний (Додаток А 3, «Компетентнісні вимоги до умінь майбутніх судномеханіків» с.275 дисертаційного дослідження). На першому етапі відбувалося формування у курсантів мотивації до подальшої професійної діяльності на судні. Практичний етап впровадження методики формування іншомовної комунікативної компетентності у майбутніх суднових механіків забезпечувався за допомогою застосування різноманітних технологій гейміфікованого підходу (ігровий сюжет, таблиці лідерів та аутсайдерів, гейміфіковані та інтерактивні вправи, рольові ігри, рівні та місії, аватари тощо). На результативному етапі нами були визначені рівні сформованості іншомовної комунікативної компетентності майбутніх суднових механіків.

Подальшого розвитку набуло використання даної методики як методичної системи, яка використовує новітні технології та засоби навчання у викладанні англійської мови. Практичне значення результатів визначається розробкою та

впровадженням у освітній процес майбутніх суднових механіків авторського інтерактивного електронного навчально-методичного комплексу дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням» (створено електронні курси з вивчення англійської мови – Maritime English I semester (<https://mdl.ksma.ks.ua/course/view.php?id=1530>), Maritime English II semester (<https://mdl.ksma.ks.ua/course/view.php?id=1891>) для суднових механіків).

Значний науковий інтерес викликає матеріал дисертації, А.Ю.Юрженко в якому представлені матеріали діагностування рівнів сформованості іншомовної компетентності майбутніх судномеханіків, авторкою було проведено дослідження першого показника когнітивно-змістового критерія – розуміння сутності, змісту, цілей та завдань професійної діяльності, що здійснювалося за допомогою метода моделювання педагогічних ситуацій. Після контрольного тесту, який дозволив перевірити розуміння курсантами сутності, змісту, цілей та завдань своєї професійної діяльності на судні, високий рівень компетентності показало 30% курсантів, середній – 31%, початковий 39%. Був також застосований метод кейсів, де у комунікативно-освітньому педагогічному середовищі було розроблено та розміщено за допомогою діяльності «Завдання» комплекс кейсів на теми: «Перша медична допомога», «Надзвичайні ситуації на судні», «Тренування». На рис. 8.1. авторкою подано приклад завдання типу кейс теми «Тренування з рятувальними засобами на судні» електронного курсу для курсантів МК ХДМА (с.231-232 дисертаційного дослідження).

Приємне враження справляють результати дослідно-експериментальної роботи, яка полягала в перевірці ефективності визначених дисертанткою моделі та педагогічних умов, їх математична обробка. Узагальнення даних формувального етапу експерименту, засвідчили позитивну динаміку сформованості іншомовної комунікативної компетентності майбутніх суднових механіків експериментальної групи, у порівнянні із контрольною. Узагальнюючі результати, подані авторкою в дисертації в Таблицях 2.15 та Таблиці 2.16 на с.253-254 дисертаційного дослідження, і в Таблиці 1 автореферату на с.13. «Узагальнені результати

сформованості іншомовної комунікативної компетентності засобами гейміфікованого підходу в ІКПС, (%)»

Таким чином, на підставі вивчення дисертаційного дослідження, публікацій А.Ю.Юрженко можна стверджувати, що найбільш істотні її наукові результати полягають у цілісному аналізі стану дослідженості проблеми у психолого-педагогічній науці та уточненні сутності ключових понять дослідження; визначенні видових складників, критеріїв, показників та характеристики рівнів сформованості іншомовної комунікативної компетентності засобами гейміфікованого підходу в ІКПС у процесі професійної підготовки.

Практичне значення дослідження визначається розробленим автором навчальним контентом та його програмно-технічною реалізацією у вигляді електронного навчального комплексу «Maritime English» з елементами гейміфікованого підходу для вивчення англійської мови за професійним спрямуванням з метою вирішення завдань дослідження на засадах змішаного навчання. Запропоновано методичні рекомендації для організації навчання англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім судновим механікам можуть бути використані викладачами, курсантами, магістрантами не лише морських закладів вищої освіти, а й у процесі професійної підготовки фахівців споріднених спеціальностей.

Обґрунтовані в дисертації результати впроваджено в освітній процес Херсонської державної морської академії (довідка № 02.1-05/939 від 17.05.19), Морського коледжу Херсонської державної морської академії (довідка № 02.1-05/938 від 17.05.19), Херсонського морського коледжу рибної промисловості (довідка № 01-18/266 від 21.05.19), Київського інституту водного транспорту імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного Державного університету інфраструктури і технологій (довідка № 01/11-438 від 23.05.19).

Достовірність одержаних у роботі результатів забезпечена теоретико-методологічною обґрунтованістю вихідних положень дослідження, застосуванням комплексу наукових методів (теоретичних, емпіричних, статистичних), широкою

вибіркою досліджуваних (253 курсанти), значним спектром апробації та впровадження результатів роботи в освітню реальність закладів вищої освіти.

У цілому є всі підстави стверджувати, що представлена дисертаційна робота є завершеною науковою працею, в якій всі завдання виконані. Необхідно відзначити значний науковий та методичний потенціал А.Ю.Юрженко, який проявився у чіткому, коректному плануванні і виконанні дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи в загальному дисертаційну роботу, необхідно відзначити, що вона не позбавлена окремих недоліків:

1. У вступі до роботи, актуальність досліджуваної проблеми варто було більше пов'язати із сучасними тенденціями на ринку праці.

2. Доцільно було б представити у роботі зарубіжний досвід професійної підготовки майбутніх суднових механіків у закладах вищої освіти. Це дало б змогу порівняти та використати позитивний досвід такої діяльності.

3. Робота значно б виграла, якщо при описі особисто створених електронних курсів з вивчення англійської мови – Maritime English I semester (<https://mdl.ksma.ks.ua/course/view.php?id=1530>), Maritime English II semester (<https://mdl.ksma.ks.ua/course/view.php?id=1891>) – було б подано приклади власних завдань з застосуванням авторкою інструментарію опрацювання дистанційно репрезентованих навчальних матеріалів, засобів самоорганізації та самоконтролю, що забезпечують практичне опанування знань з англійської мови необхідних у подальшій професійній роботі суднових механіків.

4. Як і значна частина здобувачів, А.Ю.Юрженко в окремих місцях дисертаційного дослідження дещо захоплюється описовістю фактів, понять, допускає окремі повтори викладеного матеріалу. Наприклад, компетентний, компетенція, компетентність.

Варто зазначити, що зроблені зауваження суттєво не знижують наукової і практичної цінності здійсненого дослідження.

Отже, аналіз дисертації «ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СУДНОВИХ МЕХАНІКІВ НА ОСНОВІ

ГЕЙМІФІКОВАНОГО ПІДХОДУ», автореферату та опублікованих праць 35 публікаціях (з них – 10 одноосібних): у наукових фахових виданнях України – 10, у виданнях, які індексовані у наукометричних базах Scopus та Web of science – 2, у зарубіжних виданнях – 2 (Естонія, Латвія), у збірниках матеріалів конференцій – 10, у інших наукових виданнях – 4. Публікації апробаційного характеру представлено 6 навчальними посібниками, 1 методичними рекомендаціями та 1 авторським свідоцтвом, є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомe теоретичне і прикладне значення, заслуговує позитивної оцінки, відповідає нормативним вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою КМУ № 567 від 24.07.2013., а її авторка Юрженко Альона Юріївна заслуговує на присудження ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 —теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент –
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри природничо-технічного
забезпечення діяльності водного транспорту
Державного університету інфраструктури і
технологій

Юрженко
О.В.Гуренкова

Проректор з науково-педагогічної роботи ДУУТ:

Ю. Гуренко